

KNELPUNTEN ANALYSE
OV-KNOOP
TE EDE

- ✿ Bodem
- ✿ Waterbodem
- ✿ Water
- ✿ Archeologie
- ✿ Ecologie
- ✿ Milieu

Ecologie

knelpunten analyse OV-knoop te Ede

Aanvrager	Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede
Contactpersoon	Dhr. J. Martijn
Telefoon	0318-680911
E-mail	jaap.martijn@ede.nl
documentnummer	1500.001
Versienummer	D1
Datum	18 april 2016
Vestiging	Gelderland Fabriekstraat 19 C 7005 AP Doetinchem Tel. 0314 - 365150 Fax 0314 - 365177 E-mail Doetinchem@Econsultancy.nl
Opsteller	Ing. E.R. Witter
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	Ing. M.P.M. Verkade
Paraaf	

INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Ede het verzoek gekregen een analyse te maken van knelpunten ten aanzien van ecologische aspecten, bij de voorgenomen realisatie van de OV-knoop te Ede.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van het nieuwe stationsgebied Ede-Wageningen.

Doelstelling van de knelpuntenanalyse is om verkort weer te geven op welke locaties er bij het huidige ontwerp ten aanzien van ecologie bijzondere of beschermde waarden in het geding zijn. De juridische consequenties die dit kan hebben wordt in de analyse belicht. Eventuele benodigde vervolgstappen, zoals nader onderzoek naar veronderstelde functies zullen in onderhavige analyse worden beschreven.

Uitgangspunt bij deze analyse is het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek uit januari 2015 (Natuurtoets Oostelijke spoorzone en ov-knoop, rapportnummer 1405552, versie D1, d.d. 13 januari 2015). Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Het onderzoek heeft bestaan uit diverse deelonderzoeken. De rapportage is een overkoepelend document dat de resultaten beschrijft van deelonderzoeken van de quickscan flora en fauna, een inventariserend veldonderzoek naar het voorkomen van zandhagedissen en een vleermuisonderzoek. De resultaten van de veldonderzoeken, in combinatie met verspreidingsgegevens uit de Nationale Databank Flora en fauna zijn gebruikt om voor de werkzaamheden een ecologisch werkprotocol op te stellen, dat is geïntegreerd in de rapportage van de natuurtoets. In het rapport zijn feitelijk de knelpunten al beschreven, het ontwerp was destijds echter in een minder ver gevorderd stadium. Bovendien zijn op delen van het plangebied sinds januari 2015 werkzaamheden uitgevoerd die van invloed zijn geweest op de uitgangspunten, zoals beschreven in het natuuronderzoek.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

LOCATIEGEGEVENS

Het plangebied (figuur 1) bestaat in het westen uit het station Ede-Wageningen en de directe omgeving ervan. Oostelijk ervan is de Klinkenbergerweg gelegen, die onder het spoor loopt. Ten oosten van de Klinkenbergerweg bestaat de onderzoekslocatie uit het spoorwegemplacement, een parkeerplaats en een klein gedeelte bos.

Figuur 1. Plangebied OV-knoop (oostelijk deelgebied)

De planvorming op de Oostelijke spoorzone bestaat uit het realiseren van een verbinding (viaduct) tussen het voormalige ENKA-terrein ten zuiden van het spoor en het voormalige kazerneterrein aan de noordzijde van het spoor. De werkzaamheden ter plaatse van de OV-knoop bestaan uit de aanleg van een tunnel. Bovendien zal de hele omgeving van het huidige station worden vernieuwd, waarbij de huidige bebouwing plaats maakt voor nieuwe gebouwen en bestaande groenelementen zullen worden verwijderd.

Uit de uitgevoerde natuurstudie (Econsultancy 2015) blijkt dat er in grote lijnen drie belangrijke ecologische functies in het gebied aanwezig zijn:

1. Vliegroute van gewone dwergvleermuizen vanuit noordelijke richting langs het huidige kazerneterrein naar het oosten¹;
2. Leefgebied langs het rangeerterrein van bijzondere insectensoorten, waaronder veel zeldzame soorten krekels en sprinkhanen (bijvoorbeeld zuidelijk spitskopje en de sikkelsprinkhaan), dagvlinders en zandbijen. Het is de enige plek in Nederland waar de spoorkrekel voorkomt;
3. Leefgebied voor konijnen en beschermde planten langs rangeerterrein.

De parkachtige omgeving ten westen van stationsgebied (Witte Hindepark) is een foerageergebied voor vleermuizen. Hier zijn geen werkzaamheden gepland, zodat verstoring niet wordt verwacht. Daarnaast zijn er nog andere aspecten die vooral in de uitvoeringsfase een rol kunnen spelen (het voorkomen van artikel 9 van de Flora- en faunawet)², maar niet van invloed kunnen zijn op het ontwerp. Voor details wordt verwezen naar het rapport 14055552, dat als bijlage is bijgevoegd).

¹ De groene structuur is behalve voor vleermuizen ook belangrijk voor andere soorten die vanuit de Veluwe de stad Ede kunnen bereiken, zoals de eekhoorn en de boommarter.

² Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Omgeving stationsgebouw

Functionaliteit

Langs de groenstrook aan de noordzijde van het spoor bevindt zich een vliegroute van gewone dwergvleermuizen. De dieren gebruiken de bomen ter oriëntatie en als beschutting tegen wind en predatoren. De functie is waargenomen tijdens het vleermuisonderzoek dat tot doel had om verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes vast te stellen. Nader onderzoek naar de herkomst van de passerende dieren, aantallen en dergelijke heeft niet plaatsgevonden.

Figuur 2. Vliegroute gewone dwergvleermuizen (geel) ter plaatse van nieuwe stationsoverkapping (rood)

Mogelijke verstoring

Vleermuizen zijn op hun vliegroutes gevoelig voor verstoring door licht, met name als de lichtbron zich in het verlengde van de vliegrichting bevindt. Behalve het behoud van donkerte is ook het behoud van voldoende oriëntatiepunten en bescherming tegen predatoren noodzakelijk. De functie is ter hoogte van de kazernegebouwen duidelijk in het geding: er worden bomen gekapt en er wordt verlichting aangebracht.

Juridische consequentie

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten zowel binnen de Flora- en faunawet als binnen de Natuurbeschermingswet een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen alle verblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Beschadigen, vernielen of wegnemen van een belangrijke vliegroute mag alleen met een ontheffing op de Flora- en faunawet. Ontheffing kan alleen worden verleend als er sprake is van een in de wet genoemd belang uit de Habitatrichtlijn (dwingende reden van groot openbaar belang, volksgezondheid en openbare veiligheid, bescherming flora en fauna). Indien hiervan sprake is, dan kan een ontheffing op de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Een ontheffingaanvraag wordt getoetst aan een drietal criteria (uitgebreide toets). Bij de uitgebreide toets dient aan alle afzonderlijke criteria te worden voldaan. De criteria zijn als volgt: de activiteiten of werkzaamheden doen geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort, er is geen andere bevredigende oplossing (alternatief) voor de geplande activiteiten of werkzaamheden, die minder schade oplevert voor de betreffende soort.

Bovenstaande impliceert dat ingezet zal moeten worden op behoud van de functionaliteit. Naar verwachting is er onvoldoende juridische onderbouwing voorhanden, die het verkrijgen van een ontheffing voor het *verlies van de functie* van een vliegroute mogelijk maakt. Een compensatie en/of mitigatieopgave kan/zal deel uitmaken van de voorwaarden waaronder een ontheffing wordt verleend.

Vervolgstappen

De vliegroute is aangetoond, maar de functionaliteit is niet zodanig in beeld dat beoordeeld kan worden op welke wijze deze kan worden behouden. Hiertoe zal een nader onderzoek plaats moeten vinden, waarbij vastgesteld zal moeten worden waar vandaan de gewone dwergvleermuizen aan komen vliegen, welke bomenrijen ze exact gebruiken, welke foerageergebieden ze gebruiken en om welke aantallen het gaat.

Een dergelijk aanvullend onderzoek dient te worden uitgevoerd conform het protocol voor vleermuis-onderzoek (Netwerk Groene Bureaus, 2013). Dit houdt in dat er in de periode mei tot en met augustus een aantal veldbezoeken uitgevoerd dient te worden. Eén van de veldbezoeken dient in de kraamperiode (half mei-half juli) uitgevoerd. De veldbezoeken dienen met een tussenliggende periode van 8 weken plaats te vinden. Gelet op de gevoeligheid van de ingreep adviseert Econsultancy 3 rondes uit te voeren.

Consequenties ontwerp

Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden bepaald op welke wijze het ontwerp zodanig kan worden gerealiseerd dat aantasting van de functionaliteit voor vleermuizen kan worden behouden. Te denken valt aan het behoud van essentiële delen van de groenstructuur, het afschermen van licht en dergelijke. De doelstelling is om de functionaliteit te behouden en daarmee overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Dat overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen (dat wil zeggen, de maatregelen zijn afdoende) kan middels een besluit door de Rijksdienst voor Ondernemende Nederland van het Ministerie van Economische zaken worden bevestigd. Dit gaat middels een ontheffingsaanvraag. Een compensatie en/of mitigatieopgave kan deel uitmaken van de voorwaarden waaronder een ontheffing wordt verleend. Een project van deze omvang, waarbij wordt verwacht dat compenserende of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn, dient in een dergelijke juridische borging te voorzien.

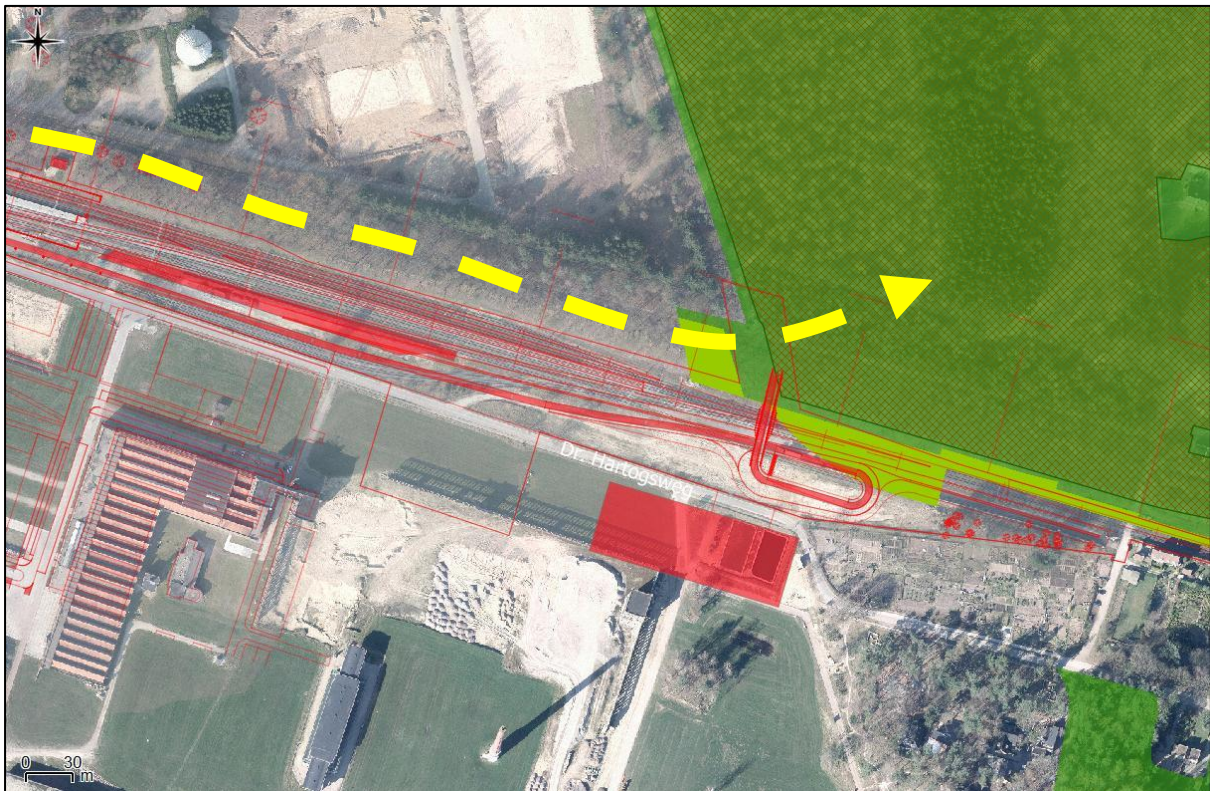
Omgeving fietsbrug

Functionaliteit

Langs de groenstrook aan de noordzijde van het spoor bevindt zich een vliegroute van gewone dwergvleermuizen. De dieren gebruiken de bomen ter oriëntatie en als beschutting tegen wind en predatoren. De functie is waargenomen tijdens het vleermuisonderzoek ter hoogte van het Kazernegebouw. Nader onderzoek tot waar de vliegroute in gebruik is heeft niet plaatsgevonden.

Behalve een functie voor vleermuizen is er sprake van mogelijke verblijfplaatsen van roofvogels, dassen en dergelijke. Econsultancy heeft in maart 2016 een inspectie uitgevoerd langs het tracé en geen roofvogelnesten, dassenburchten of bomen met hollen aangetroffen. Wel zijn er enkele bomen met losse schors, waar vleermuizen achter kunnen verblijven.

Het bosgebied aan de oostzijde van het plangebied (figuur 2) betreft zowel Natura 2000-gebied de Veluwe als onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk.

Figuur 3. Verwachte vervolg van de vliegroute gewone dwergvleermuizen (geel) en ligging beschermde natuurgebieden (groen)

Mogelijke verstoring

Vleermuizen zijn op hun vliegroutes gevoelig voor verstoring door licht, met name als de lichtbron zich in het verlengde van de vliegrichting bevindt. Behalve het behoud van donkerte is ook het behoud van voldoende oriëntatiepunten en bescherming te predatoren noodzakelijk. De functie is ter hoogte van de doorkruising van het fietspad mogelijk in het geding: er worden bomen gekapt en er wordt verlichting aangebracht. Door de verlichting aan te passen en de onderbreking in de groenstructuur te beperken is aantasting van de functionaliteit te voorkomen.

Juridische consequentie

Dezelfde juridische consequenties gelden als bij de omgeving van het station. Ingezet zal moeten worden op behoud van de functionaliteit. Naar verwachting is er onvoldoende juridische onderbouwing voorhanden, die het verkrijgen van een ontheffing voor het verlies van de functie van een vliegroute mogelijk maakt. Bij de kap van bomen met losse schors waar vleermuizen achter verblijven kan naar verwachting wel een ontheffing worden verkregen, aangezien bomen met losse schors geen essentiële functie kunnen vervullen. Compensatie door middel van het aanbrengen van nieuwe verblijfsmogelijkheden is mogelijk, waardoor overtreding van artikel 11 voor wat betreft vernielen en beschadigen kan worden voorkomen. Voor het kappen is in een dergelijk geval echter nog steeds een ontheffing op de Flora- en faunawet benodigd.

Het aanleggen van een fietspad door een Natura 2000-gebied is vergunningplichtig. Een vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 zal door de provincie Gelderland echter niet snel worden verleend als er een alternatief voorhanden is, waarbij er geen sprake is van aantasting.

Vervolgstappen

De vliegroute is aangetoond, maar de functionaliteit is niet zodanig in beeld dat beoordeeld kan worden op welke wijze deze kan worden behouden. Hiertoe zal een nader onderzoek plaats moeten vinden, waarbij vastgesteld zal moeten worden waar vandaan de gewone dwergvleermuizen aan komen vliegen, welke bomenrijen ze exact gebruiken en om welke aantallen het gaat.

Een dergelijk aanvullend onderzoek dient te worden uitgevoerd conform het protocol voor vleermuis-onderzoek (Netwerk Groene Bureaus, 2013). Dit kan in samenhang met het onderzoek nabij het Kazernegebouw.

Consequenties ontwerp

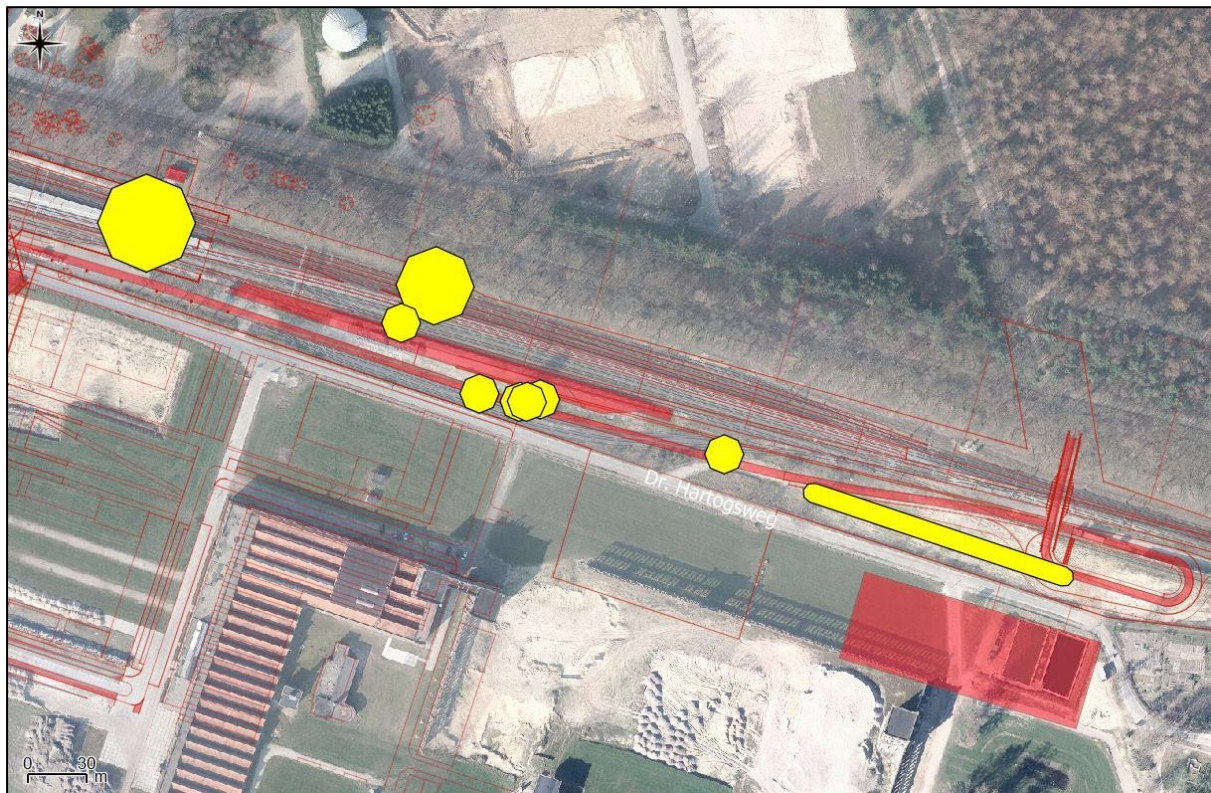
Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden bepaald op welke wijze het ontwerp zodanig kan worden gerealiseerd dat aantasting van de functionaliteit voor vleermuizen kan worden behouden. Te denken valt aan het beperken van de breedte van de werkgang, het afschermen van licht en dergelijke. De doelstelling is om de functionaliteit te behouden en daarmee overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Dat overtreding wordt voorkomen (dat wil zeggen, de maatregelen zijn afdoende) kan middels een besluit door RVO worden bevestigd. Dit gaat middels een ontheffingsaanvraag. Econsultancy adviseert om voor een project van deze omvang in een dergelijke juridische borging te voorzien.

Aangezien er alternatieven zijn te bedenken waarbij het aansluitpunt van de fietsbrug niet in Natura 2000 of in de GNN terecht komt zal dit als randvoorwaarde in het ontwerp gelden.

Omgeving rangeerterrein

Functionaliteit

Op en rond het spoor zijn binnen het werkgebied is sprake van een bijzondere habitatkwaliteit. Deze kwaliteit heeft er toe geleid dat er veel bijzondere plant- en diersoorten aanwezig zijn. Het werkgebied is uniek in Nederland vanwege het voorkomen van de spoorkrekel. Omdat er zo weinig bekend is over de soort en er sprake is van een zeer kleine populatie is het van belang om gedurende de looptijd een deel van het terrein voor de spoorkrekel veilig te stellen.

Figuur 4. Waarnemingen spoorkrekel (geel)

Mogelijke verstoring

Krekels en sprinkhanen leggen hun eieren in de bodem en van de meeste soorten overwinteren de nimfen ondergronds. Grondwerkzaamheden zijn daarom potentieel verstorend. Daarom was in het natuuronderzoek (Econsultancy 2015) geadviseerd om een refugium aan te leggen: een gebied waar de populatie krekels en sprinkhanen kans heeft om te overleven en later wederom geschikt leefgebied weer te koloniseren. Helaas hebben er in het gebied al grondwerkzaamheden plaatsgevonden, waarbij het habitat voor de insecten is aangetast. Het is de vraag in hoeverre de spoorkrekel heeft weten te overleven.

Juridische consequentie

De soorten die in het rangeerterrein leefgebied hebben of hadden zijn beschermd middels de algemene zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet). Een belangrijk uitgangspunt binnen de Flora- en faunawet is dat op elke burger de plicht rust om voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun directe leefomgeving. Dit houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Het voorkomen van schade is door de uitgevoerde werkzaamheden niet terug te draaien. Ondanks de vermoedelijke aantasting is de zorgplicht nog steeds van kracht en relevant. Dit houdt in dat er een inspanning gedaan moet worden om nadelige gevolgen voor de spoorkrekel te beperken en ongedaan te maken. Hiermee kan een toekomstige overtreding van artikel 2 van de Flora- en faunawet worden voorkomen.

Vervolgstappen

Er zal een plan opgesteld moeten worden in lijn met de gedachtegang uit het natuuronderzoek (Econsultancy 2015). Dit houdt in dat er een plek gecreëerd moet worden waar de populatie krekels en sprinkhanen kan overleven om zich vervolgens weer tot op het oude niveau kan herstellen door nieuw aan te leggen habitat te koloniseren. De eerste stap in die richting zal moeten zijn om vast te stellen of en waar de spoorkrekel heeft overleefd. Dit kan middels een tweetal veldbezoek in de maanden juli en augustus. Dit kan niet eerder in het seizoen omdat de soort dan nog niet door middel van het geluid is op te sporen.

Het is op basis van de resultaten van het aanvullend onderzoek van belang om met grondwerkzaamheden een dusdanige planning te realiseren, dat niet op het zelfde moment al het resterend leefgebied wordt aangetast.

Consequenties ontwerp

Ondanks de reeds uitgevoerde werkzaamheden blijft het zaak om in het ontwerp te voorzien in nieuw leefgebied. De eisen die de spoorkrekel (en overige krekels en sprinkhaansoorten) aan het leefgebied stellen zijn warmte (kleine hellingen met expositie op het zuiden), schrale omstandigheden en aanwezigheid van warmte bufferende stenen. Econsultancy ziet voldoende kansen om dit in het ontwerp te integreren, bijvoorbeeld op het zandlichaam van de fietsbrug.

Econsultancy is een onafhankelijk adviesbureau. Wij bieden realistisch advies en concrete oplossingen voor milieuvraagstukken en willen daarmee een bijdrage leveren aan een duurzaam en verantwoord gebruik van onze leefomgeving.

Diensten

Wij kunnen u van dienst zijn met een uitgebreid scala aan onderzoeken op het gebied van bodem, waterbodem, water, archeologie, ecologie en milieu. Op www.econsultancy.nl vindt u uitgebreide informatie over de verschillende onderzoeken.

Werkwijze

Inzet en professionele betrokkenheid kenmerkt onze diensten. De verantwoordelijke projectleider is het eenduidige aanspreekpunt voor de klant en draagt zorg voor alle aspecten van het project: kwaliteit, tijd, geld, communicatie en organisatie. De kernwaarden deskundig, vertrouwd, betrokken, flexibel, zorgvuldig en vernieuwend zijn een belangrijke leidraad in ons handelen.

Kennis

Het deskundig begeleiden van onze opdrachtgevers vraagt om betrokkenheid bij en kennis van de bedoelingen van de opdrachtgever. Het vereist ook gedegen en actuele vakinhoudelijke kennis. Alle beschikbare kennis wordt snel en effectief ingezet. De medewerkers vormen ons belangrijkste kapitaal. Persoonlijke en inhoudelijke ontwikkeling staat centraal want het werk vraagt steeds om nieuwe kennis en nieuwe verantwoordelijkheden.

Creativiteit

Onze medewerkers zijn in staat om buiten de geijkte kaders een oplossing te zoeken met in achtname van de geldende wet- en regelgeving. Oplossingen die bedoeld zijn om snel en efficiënt het doel van de opdrachtgever te bereiken.

Kwaliteit

Er wordt continue gestreefd naar het verhogen van de professionaliteit van de dienstverlening. Het leveren van diensten wordt intern op een dusdanige wijze georganiseerd dat het gevraagde resultaat daadwerkelijk op een zo effectief en efficiënt mogelijke wijze wordt voortgebracht. Hierbij staat de klanttevredenheid centraal. Het kwaliteitssysteem van Econsultancy voldoet aan de NEN-EN-ISO 9001: 2008. Tevens is Econsultancy gecertificeerd voor diverse protocollen en beoordelingsrichtlijnen.

Opdrachtgevers

Econsultancy heeft sinds haar oprichting in 1996 al meer dan tienduizend projecten uitgevoerd. Projecten in opdracht van particulier tot de Rijksoverheid, van het bedrijfsleven tot non-profit organisaties. De projecten kennen een grote diversiteit en hebben in sommige gevallen uitsluitend een onderzoekend karakter en zijn in andere gevallen meer adviserend. Steeds vaker wordt onderzoek binnen meerdere disciplines door onze opdrachtgevers verlangd. Onze medewerkers zijn in staat dit voor de opdrachtgever te coördineren en zelf (deel)onderzoeken uit te voeren. Ter illustratie van de veelvoud en veelzijdigheid van de projecten in de werkvelden bodem, waterbodem, ecologie, archeologie, water, geluid en milieu kunnen uitgebreide referentielijsten worden verschaft.

Vestiging Limburg

Rijksweg Noord 39
6071 KS Swalmen
Tel. 0475 - 504961
Swalmen@econsultancy.nl

Vestiging Gelderland

Fabriekstraat 19c
7005 AP Doetinchem
Tel. 0314 - 365150
Doetinchem@econsultancy.nl

Vestiging Brabant

Rapenstraat 2
5831 GJ Boxmeer
Tel. 0485 - 581818
Boxmeer@econsultancy.nl